

พุทธศาสนาในยุโรป: ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน*

BUDDHISM IN EUROPE: THE PRIMARY AND CURRENT CHANGES

เดโช ข่าน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปฐมเหตุ และการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของพุทธศาสนาในยุโรป ผลการศึกษาพบว่า มีพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3 ระยะด้วยกัน คือ ยุคโบราณที่ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอนว่าพระพุทธศาสนาแพร่ขยายเข้าสู่ยุโรปตั้งแต่เมื่อไร แต่คาดว่าเริ่มจากความสนใจของปัจเจกบุคคลชาวยุโรป ต่อมาเป็นยุครุ่งเรืองที่พระพุทธศาสนาแผ่ขยายเนื่องจากได้รับความสนใจจากนักปราชญ์ชาวยุโรป ทำให้มีการพิมพ์และแปลคัมภีร์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก และยุคใหม่ที่พระพุทธศาสนาคลื่นใหม่ขยายเข้าไปยังชาวยุโรปมากขึ้น มีการกระจายเป็นสังคมใหม่ที่มีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบตะวันตกตามแบบวิถีวัฒนธรรมของชาวยุโรป เนื่องจากพุทธศาสนามีหลักแห่งเหตุผลที่ให้อิสระแก่ผู้นับถือ มีหลักธรรมที่ส่งเสริมให้คนมีความรักความเมตตาต่อกัน มีงานเขียนทางวิชาการเพื่อสร้างสรรค์สังคม มีศาสนวัตถุแห่งความศรัทธา และมีศูนยการเรียนรู้ที่ปฏิบัติได้จริง แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นจากระบบทุนนิยมที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพที่ทำให้ไม่มีเวลามาเข้าวัด พระผู้นำขาดวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจน และองค์กรสงฆ์ยังไม่เข้มแข็งพอ รวมถึงพระสงฆ์ยังไม่เข้าใจภาษาทำให้การสื่อสารได้ไม่ดีเท่าที่ควร มีแนวทางการเผยแผ่พุทธศาสนาในทวีปยุโรปโดยใช้แนวทางด้านปรัชญา วิชาการ นิกาย และมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันสมัย เพราะชาวยุโรปเกิดเลื่อมใส และหันมานับถือพระพุทธศาสนา ได้แก่ อังกฤษ เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และอดีตสหภาพโซเวียต และมีแนวโน้มว่าจะมีชาวยุโรปประกาศตนเป็นพุทธมามกะมากขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: พุทธศาสนาในยุโรป, ปฐมเหตุ, การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

Abstract

This article's objective to study the primary and current changes of Buddhism in Europe. The research found that, there are 3 phases of Buddhism:

* Received 29 July 2019; Revised 4 November 2019; Accepted 30 December 2019

Ancient time that there is no evidence to confirm that it has spread to Europe since, But should come by individual Europeans. A prosperous era that spanned the attention of European scholars, resulting in the publication and translation of many Buddhist scriptures. The new era in which the new wave of Buddhism expands to more Europeans, spreading into new societies, that has a European Buddhist culture. Because, Buddhism has the principle of reason, giving freedom to the worshipers, encourage people to love each other for compassion, academic writing for creating society, artifacts of faith and a practical learning center. But there is a problem of capitalism affecting the occupation; lack of time to the temple, the leader of the monk lacks the vision of propagating Buddhism, the monastic organization is not strong enough and monks do not understand the language, resulting in poor communication. Guidelines for propagating Buddhism by using academic philosophy, sects and modernizing the propagation model. Because Europeans are respecting. And turned to respect Buddhism: England, Germany, Netherlands, France and the Soviet Union, The trend is that Europeans will become more Buddhist in the future.

Keywords: Buddhism In Europe, The Primary, Current Changes

บทนำ

พระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนตะวันตก หรือทวีปยุโรป ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 ที่มีการส่งสมณะทูตไปยังนอกชมพูทวีปครั้งแรก (Sathien, P., 2001) แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าพระพุทธศาสนาในสมัยนั้นมีความรุ่งเรืองเพียงใด และขยายตัวออกไปกว้างไกลแค่ไหน แต่ก็แสดงให้เห็นว่ากระแสแห่งพระพุทธศาสนาได้เป็นที่รู้จักของชาวยุโรปมานานแล้ว ทั้งนี้ยังมีข้อมูลจากวรรณกรรมของปราชญ์ หรือผู้รู้ชาวยุโรปบางท่านเข้ามาสนับสนุน และเห็นความสำคัญที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เชื่อถือ อีกทั้งต่างก็พากันสรรเสริญ และให้เกียรติพระพุทธองค์ว่าเป็นเทพเจ้า (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1999) เพราะพุทธศาสนามุ่งเน้นการพัฒนาสังคมที่เรียบง่าย มีความสุข ลดปัญหา และพัฒนาวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และศีลธรรม พร้อมทั้งพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และลดความฟุ่มเฟือย พัฒนาการเมืองที่ให้อำนาจแก่การพหุ กติกา และข้อบังคับต่าง ๆ และพัฒนาการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมงานเขียนเพื่อสอนให้เป็นคนดี (Daycho, K, 2019) ในขณะเดียวกันก็ยังมีข้อมูลอ้างถึงการทำลายพระพุทธศาสนาว่ามีสงครามศาสนาที่เรียกว่า สงครามครูเสด ทำให้พระพุทธศาสนาถูกทำลายโดยฝีมือกองทัพเพื่อพระคริสต์ของเยอรมัน เพราะแนวความคิด

หนึ่งที่ไม่ได้ชื่นชม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1999) กลับมองว่าพุทธศาสนา คือ ตัวขัดขวางการพัฒนาเกี่ยวกับขาดแรงจูงใจ เนื่องจากคนที่ปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นคนประพฤตินิสัย มักถูกมองว่าขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีบุคลิกภาพที่ถูกมองว่าเป็นคนเฉื่อยชาและขาดการมีส่วนร่วม เพราะชอบอยู่แบบเฉยๆ หรือชอบปลีกตัวออกจากสังคม ทำให้พุทธศาสนาถูกบิดเบือนกลายเป็นเครื่องมือแสวงหาโชคลาภแทนที่จะเป็นที่พึ่งทางใจ (Daycho, K, 2019) ซึ่งแท้จริงแล้วพุทธศาสนาเป็นความเชื่อและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามธรรม หรือธรรมชาติที่สามารถเรียนรู้สู่การปฏิบัติได้จริง เป็นการเสริมสร้างระบบการเรียนรู้ของบุคคลนั้น ควรมุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับคุณค่าของหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างรากฐานของบุคคลที่ประกอบด้วยคุณธรรม และจริยธรรม เป็นการเรียนรู้ ปฏิบัติ และนำผลมาใช้ในการพัฒนา (Phramaha Sutit Apakro, 2015)

จากความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้มีความสนใจศึกษาเรื่อง พุทธศาสนาในยุโรป: ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ด้วยคำถามที่ว่า มีสาเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของพุทธศาสนาในยุโรปอย่างไร เพื่อให้พระพุทธศาสนาในยุโรปไม่ให้ถูกบิดเบือนความเป็นจริง และเข้าใจสู่การพัฒนาอย่างชัดเจน

ปฐมเหตุ: พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตที่ผ่านมา

พระพุทธศาสนามีพัฒนาการเผยแผ่จากอดีตที่ผ่านมา และการเผยแผ่พุทธศาสนาในทวีปยุโรปมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ยุคโบราณ (ก่อน พ.ศ. 2387) ยุครุ่งเรือง (พ.ศ. 2387 - 2422) และยุคใหม่ (2422 - ปัจจุบัน) ดังนี้

1. ยุคโบราณ (ก่อน พ.ศ. 2387) ทวีปยุโรปเป็นทวีปที่มีพื้นที่ไม่ใหญ่โตกว้างขวางมากเมื่อเปรียบเทียบกับทวีปอื่น ๆ แต่มีประชากรที่หนาแน่น มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ความเชื่อถือทางศาสนา ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์เป็นหลักมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ศาสนาพุทธจึงเป็นสิ่งใหม่สำหรับชาวยุโรป ลักษณะทั่วไปของคนในทวีปยุโรปที่มีวัฒนธรรมแบบแสวงความรู้ และปัญญา จึงค่อนข้างเข้ากันได้ดีกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้ความเสรีทางความคิด และสนับสนุนการใช้เหตุผล โดยการขยายตัวของพระพุทธศาสนาจากซีกโลกตะวันออกไปสู่ตะวันตก มีมาตั้งแต่ยุคโบราณในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชกษัตริย์ ผู้ซึ่งเป็นชาวพุทธที่ยิ่งใหญ่ มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประวัติพระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าพระพุทธศาสนาในยุโรปนั้นรุ่งเรือง และขยายตัวออกไปกว้างไกลแค่ไหน แต่กระแสแห่งพระพุทธศาสนาได้เป็นที่รู้จักของชาวยุโรปมานานแล้ว มีข้อมูลจากวรรณกรรมของผู้รู้ชาวยุโรปบางท่านเข้ามาสนับสนุน ที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าว่า บรรดาชาวบ้านที่เชื่อถือปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ต่างก็พากันสรรเสริญเยินยอถึงพระพุทธคุณต่าง ๆ นานา และให้เกียรติพระพุทธเจ้าว่าเป็นเทพเจ้า

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้ขยายตัวเข้าสู่ยุโรปมานานแล้ว โดยเริ่มตั้งแต่ยุคโบราณ เป็นต้นมา

2. ยุครุ่งเรือง (พ.ศ. 2387 - 2422) เมื่อมีนักเขียนชื่อ มาร์โค โปโล เดินทางกลับประเทศอิตาลี ได้เขียนหนังสือ “Description of the World” ซึ่งเป็นเล่าเรื่อง พระพุทธศาสนาในประเทศจีน ใน พ.ศ. 2387 ขณะเดียวกันก็มีนักเขียนด้านปรัชญาชื่อว่า อาเธอร์ โชเปนเฮาเออร์ ได้เขียนและเผยแพร่หนังสือปรัชญาเรื่อง The World as Will and Representation เพื่อเป็นการชื่นชม และสวดติพระพุทธศาสนาอย่างสูงส่ง อีกทั้ง พ.ศ. 2416 ดร.เจมส์ มาร์ติน เบิลส์ ซึ่งเป็นปราชญ์หรือผู้รู้ได้นำหนังสือเรื่อง Controversy at Panadura or Panadura Vadaya ไปพิมพ์เผยแพร่ ทำให้ประชาชนในภาคพื้นทวีปยุโรปเกิดความ ตื่นเต้น และสนใจอ่านหนังสือนี้กันมาก ประกอบกับใน พ.ศ. 2422 เซอร์เอ็ดวิน อาร์โนลด์ ได้เขียนหนังสือ ประทีปแห่งทวีปเอเชีย ที่มีเนื้อหาพรรณนาเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ และหลักพุทธศาสนธรรม (Nuam, S., 2001) แต่ก็มีชาวพุทธยุโรปอีกหลายท่านที่พูดถึงเรื่องของพระพุทธศาสนาในยุโรปเพิ่มเติม ดังที่เอ็ดวาร์ด คอนซ์ (Edward C., A., 2010) ซึ่งเพิ่มเติมเกี่ยวกับฐานที่มั่นของพระพุทธศาสนา ซึ่งถูกทำลายไปหลายครั้งก็ได้มีบางสิ่งมาชดเชยเช่นกัน ทำให้พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้าไปยังประเทศตะวันตกอย่างช้า ๆ แต่มั่นคงแต่ข้อมูลที่ชี้ถึงพัฒนาการของศาสนาพุทธในยุคนี้ได้ขาดหายไป โดยเฉพาะหลักฐานที่สามารถยืนยันการเข้าไปของศาสนาพุทธยังดินแดนตะวันตกได้มั่นคง คือ วรรณกรรมของชาวยุโรปที่บันทึกเรื่องราวของศาสนาพุทธที่ชาวยุโรป หรือชาวยุโรปหันมาสนใจในพระพุทธศาสนาอันเนื่องมาจากหลักการอันลึกซึ้งของศาสนาพุทธที่แปลกแตกต่างไปจากวิธีการทางศาสนาดั้งเดิมที่นับถือกันอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงหลังยุคล่าอาณานิคม ทำให้เกิดการเคลื่อนตัวของพระพุทธศาสนาไปยังประเทศตะวันตกในสมัยนั้น ประกอบการมีการประชุมฉลอง 25 พุทธศตวรรษ ที่มีการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการสอดคล้องกับข้อมูลตามประวัติศาสตร์ที่ว่า พระพุทธศาสนาแผ่ไปสู่ตะวันตกเองตามธรรมชาติ ไม่มีการวางโครงการล่วงหน้า รวมถึงพระพุทธศาสนาด้วยเป็นที่สนใจของนักปราชญ์ทางตะวันตกมาก ทำให้ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้บรรจุภาษาสันสกฤต บาลี จีน และทิเบต เข้าในหลักสูตรการศึกษา อีกทั้งนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงได้สนใจศึกษาพระพุทธศาสนาจนได้มีการพิมพ์และแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ในขณะที่พระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นที่สนใจของนักปราชญ์ และนักประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเป็นที่น่าสนใจของประชาชน หรือผู้สนใจทางศาสนาที่คิดเห็นว่าแนวทางดำเนินชีวิตที่ดีกว่าศาสนาคริสต์ด้วย เช่น โชว์เพน เฮาเออร์ ได้ประกาศตนเป็นพุทธศาสนิก และเขียนหนังสือแพร่หลายไปทั่วยุโรป แต่ทั้งนี้พระพุทธศาสนาที่มั่นคงในตะวันตก ทำให้เกิดเป็นสมาคมต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย เพื่อช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่งผลให้ในปัจจุบันนี้พระพุทธศาสนาได้ตั้งมั่นคงในทุกภูมิภาคของโลกตะวันตก แม้ผู้นับถือจะมีจำนวนน้อย แต่อิทธิพลของพระพุทธศาสนาก็แผ่ไปกว้างขวางมาก ตั้งแต่สิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

3. ยุคใหม่ (2422 - ปัจจุบัน) หลังสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 พระพุทธศาสนาคลื่นใหม่ที่ขยายเข้าไปยังดินแดนตะวันตกเริ่มขึ้นในยุคใหม่ เป็นช่วงของการล่าอาณานิคมของชาวยุโรป ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น เมื่อเข้ามาครอบครองดินแดนเอเชียแล้วสนใจพระพุทธศาสนา จากนั้นกลุ่มประเทศตะวันตกก็เริ่มหันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น ซึ่งมีทั้งพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ส่วนลักษณะการศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาของชาวยุโรปมักศึกษาในรูปแบบของมหาวิทยาลัยแล้วนำไปสู่การฝึกปฏิบัติขัดเกลา และเกิดองค์การพุทธขึ้น ซึ่งต่างจากตะวันออกที่ฝึกศึกษาพระพุทธศาสนาในรูปแบบทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ทำให้มองเห็นภาพกว้างในปัจจุบันว่า พระพุทธศาสนาได้ขยายตัวไปปรากฏอยู่ทุกมุมโลก พร้อมทั้งนำเสนอเรื่องราว หรือหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้ครอบคลุมทุกด้านทุกพื้นที่ที่พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไป โดยมีหนังสือเรื่อง *The British discovery of Buddhism* และหนังสือ *British Buddhism: Teaching, Practice and Development* ที่ทำให้เข้าใจถึงประวัติของพระพุทธศาสนาถึงการเผยแผ่ในยุโรปที่มีการเปรียบเทียบและวิธีการปฏิบัติตามแบบชาวพุทธ (Almond P. C., 1988) ที่มีการกระจายเป็นสังคมใหม่ที่มีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบตะวันตกที่ศึกษาจากตำราพุทธธรรมเพื่อนำไปใช้ให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมชาวยุโรป เช่น จัดฝึกปฏิบัติการนั่งสมาธิ จัดทำเอกสารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และระบบการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา (Ven. Vorasak Candamitto, 1972) นอกจากนี้รัฐบาลไทยได้สร้างวัดพุทธที่ป ญ กรุงลอนดอน เมื่อ พ.ศ. 2509 ให้เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและที่พักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เมื่อจำนวนพุทธศาสนิกชนสนใจด้านการปฏิบัติมากขึ้น จึงได้สร้างวัดและสถานที่สำหรับปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และได้มีการสร้างวัดสาขาอื่น ๆ ขึ้น (Phra Nattakitt Suddhamano (Udomphol), 2017)

แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก: การเผยแผ่พุทธศาสนาในทวีปยุโรป

พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้าไปในยุโรป โดยประชาชนของประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา เช่น อินเดีย ศรีลังกา พม่า ลาว เขมร และบางส่วนของประเทศจีน ซึ่งตกอยู่ภายใต้การยึดครองของชาวยุโรปได้นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ด้วย เนื่องด้วยสาเหตุแห่งความประทับใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวยุโรป ดังนี้

1. มีหลักแห่งเหตุผลที่ให้อิสระแก่ผู้ศึกษา และนับถือ ชาวยุโรปโดยทั่วไปไม่มีความเชื่อในเรื่องวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน จึงเชื่อในหลักการที่ไม่บังคับให้ผู้ศึกษา และนับถือ เพราะชาวยุโรปโดยทั่วไปไม่มีความเชื่อในหลักของเหตุและผล เช่นเดียวกับหลักทางพุทธศาสนาที่ไม่บังคับให้เกิดความเชื่อหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าทันทีทันใดจนกว่าจะได้ศึกษาใคร่ครวญ หรือตรวจสอบพิจารณา และลงมือปฏิบัติแล้วได้ผลจริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์เพื่อการงัดแค้นจากความชั่วทั้งปวง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ ความคิดเห็น เปลี่ยน

ค่านิยม มีโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืน (Porramat, S., 2019) ซึ่งการทำงาน หรือความมีอิสระในการดำเนินชีวิตต้องอาศัย “หลักธรรม” เพราะส่วนสำคัญในการที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ต้องการอย่างประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนที่เป็นคุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต (Pukdisan S., et al, 2018)

2. ศาสนาแห่งเสรีภาพและเมตตาธรรม มีหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้คนในโลกนี้มีความรัก ความเมตตากรุณาต่อกัน ไม่ข่มเหงรังแกเบียดเบียนทำร้ายกัน รวมทั้งส่งเสริมเสรีภาพ ภารตภาพ และความเสมอภาค ซึ่งหลักคำสอนเรื่องความไม่เบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น เช่น หลักเบญจศีล เบญจธรรม ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่กล่าวถึงการเคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานของกันและกัน อีกทั้งพระพุทธศาสนาจึงมีหลักการว่า สัพเพ สัตตา หรือมวลมนุษย์ต่างเป็นเพื่อนเกิด แก่เจ็บ ตาย ร่วมกันทั้งสิ้น เปรียบเสมือนการพร้อมที่จะให้อภัยกันและกัน ด้วยหลักคำสอนดังกล่าวจึงทำให้เรื่องร้ายแรงต่าง ๆ ไม่เกิดขึ้น ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข รวมทั้งความแตกต่างกันในด้านการนับถือพระพุทธศาสนา หรือไม่ยกย่องศาสนา และความเชื่อของตนเองเพื่อไปลบหลู่ หรือดูหมิ่น ลัทธิความเชื่อหรือศาสนาอื่น ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนาทำให้ชาวยุโรปสนใจที่จะศึกษาพระพุทธศาสนาจนทำให้การแผ่ขยายของพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปมีความรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมปลูกฝังให้มีความรู้สึกถึงความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่หน้าภาคภูมิใจ การรู้จักเสียสละให้ผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งของ ๆ ตอบแทน รู้จักแบ่งปันผู้อื่น รู้จักอดทนอดกลั้นต่อการทำงาน และต่อสิ่งที่ไม่ชอบในชีวิตประจำวัน มีความอดทนก็จะทำให้ชีวิตมีความสุขมากยิ่งขึ้น (Daycho, K, 2019)

3. มีวรรณกรรม และงานเขียนทางวิชาการเพื่อสร้างสรรค์การศึกษา และสังคม งานเขียนวิชาการทางพระพุทธศาสนาถือเป็นส่วนสำคัญ และเป็นแรงจูงใจประการหนึ่งที่ทำให้ชาวยุโรปสนใจศึกษาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเขียนชื่อเรื่องศาสนจักรแห่งบูรพทิศ โดยสเปนเซอร์ อาร์ตีย์ และงานเขียนของเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ ชาวอังกฤษ ชื่อเรื่องประทีปแห่งเอเชีย อีกทั้งยังมีวรรณกรรมที่มีการจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาอังกฤษ โดยสมาคมบาลีปกรณ์ และมีการออกวารสารทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น วารสารพระพุทธศาสนาของพุทธสมาคมระหว่างชาติสากลลอนดอน พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ของสมาคมเกรตบริเตน และวารสารทางสายกลางของพุทธสมาคมลอนดอน เป็นต้น รวมทั้งหนังสือ และวารสารหลายภาษาที่ออกเผยแพร่ในยุโรป ทั้งยังมีมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่บรรจุวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเข้าไปในระบบการศึกษา โดยมี นักคิด และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาที่เข้มข้นไปด้วยหลักปรัชญาสอดคล้องกับความจริงในธรรมชาติ (Chom Yut House, 2000) ซึ่งมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา และได้พัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นรูปแบบมาตรฐานสากล หรือธรรมะมาปฏิบัติใช้จริงในชีวิต (Phra Akaradej Yan Teoch (Lopaphon), 2014)

4. ศาสนวัตถุ์ร่องรอยอารยธรรมแห่งความศรัทธา ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นวัตถุ และสืบทอดให้เป็นมรดกแห่งอารยธรรมโลก โดยอาศัยความเชื่อ ความศรัทธา และความเชื่อในพระพุทธศาสนาเพื่อก่อให้เกิดเป็นผลงานอันงดงามตระการตา เช่น พระพุทธรูป เจดีย์ วัด และศาสนาสถานอื่น ๆ ซึ่งศาสนวัตถุ์เหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างสรรค์ผลงานโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นแรงบันดาลใจ อีกทั้งยังสถานที่ไปบำเพ็ญกุศล ถือนิสสัยธรรม และบำเพ็ญความดี และเป็นสถานที่ศึกษา หรือเป็นที่เรียนรู้ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงผู้ใหญ่ และวัยชรา

5. ศูนย์การเรียนรู้ที่ปฏิบัติได้จริงโดยการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรม มีการก่อตั้งมูลนิธิ และสมาคมทางพระพุทธศาสนาขึ้นในประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่การเรียนรู้ และการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น สมาคมบาลีปกรณ์ในประเทศอังกฤษได้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาอังกฤษเป็นครั้งแรก พุทธสมาคมระหว่างชาติสากลลอนดอน พุทธสมาคมเมืองโลบซิก และศาสนสภาแห่งกรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี มีพุทธสมาคมชื่อว่า เลซามีดูบุดิสึม (Les Amis du bouddhisme) ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยการนำของคอนสแตนต์ ลอนสเบอร์รี่ พุทธสมาคมในรัสเซียเชื่อว่า บิบลีโอเธคา พุทธศึกษา พุทธสมาคมในกรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น ซึ่งด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศได้มีการจัดตั้งวัดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ของยุโรป โดยมีพระสงฆ์ไทย และพระสงฆ์ชาวต่างประเทศปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสอนวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ชาวพุทธในต่างประเทศ พร้อมทั้งมีการประกอบกิจกรรม และศาสนาพิธีทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัด มูลนิธิ และพุทธสมาคม เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร และการปฏิบัติธรรม ทั้งการปฏิบัติธรรมเพื่อความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญของการเจริญวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐานเพื่อรู้ เพื่อละ และเพื่อแจ้ง เป็นหลักธรรมเพื่อการพัฒนาดตนเองและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทุกที่ทุกเวลา (Phra Phan Thongwisutthipanyo (Pho Meechai) et al, 2019) อีกทั้งเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจ พร้อมทั้งการตัดสินใจในงานพัฒนา และรูปแบบทางเลือกที่มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ และปฏิบัติได้ เพื่อการพัฒนาในด้านการทำงาน และการสร้างมุมมองใหม่ของการกระทำที่เน้นศีลธรรม (Grassl, W., 2010) เช่น จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมทุกวันพระ วันสำคัญทางศาสนา และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์สังคมสิ่งแวดล้อมทั้งร่างกาย และจิตใจได้อย่างมีความสุข (Phaphasert Narato, et al, 2017)

ปัญหา และอุปสรรคในการเผยแผ่พุทธศาสนาในทวีปยุโรป

การพิจารณาให้มีความเหมาะสม และการทำงานให้เป็นทีมเพื่อให้เกิดความสุขด้วยการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตได้ แต่ก็มีปัญหา และอุปสรรคในการเผยแผ่พุทธศาสนาในทวีปยุโรป ดังนี้ (Phamahahumnouy Miraka, 2016)

1. ปัญหาสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ชาวยุโรปมีความสนใจในการศึกษาพระพุทธศาสนามากขึ้น เมื่อสภาพแวดล้อมในสังคมเป็นเช่นนี้ มีชาวยุโรปส่วนใหญ่ยึดถือหลักธรรมคำสอนมากกว่าศาสนบุคคลและพิธีกรรม ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุโรปเอื้ออำนวย แต่กลับขาดกลยุทธ์ในการทำหน้าที่ให้ดี เพราะสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

2. ปัญหาภารกิจในการประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลามาเข้าวัด แต่จะเข้าวัดเฉพาะตอนที่มิทุกข์ ในขณะที่องค์กรพุทธยังไม่มีกรวิจัยประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม หรือพื้นฐานของผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และขาดการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย ส่งผลให้ขาดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

3. ปัญหาด้านผู้นำ ไม่ว่าจะป็นเจ้าอาวาส หรือพระผู้นำชาติวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจน ไม่กล้าคิดนอกกรอบ ไม่กล้าคิดสิ่งใหม่ ๆ วิธีการใหม่ ๆ ในการเผยแผ่พุทธศาสนา ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อสภาพสังคมและปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

4. ปัญหาด้านจำนวนพระภิกษุ และสามเณรลดลง ซึ่งมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ

5. ปัญหาพระสงฆ์ยังไม่เข้าใจภาษา และวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร

6. ปัญหาด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระสงฆ์ยังไม่เข้มแข็งพอ แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรง แต่ก็ยังครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง แม้จะมีสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต อีกทั้ง บางประเทศก็เข้ายากมาก และให้เวลาในการพำนักในประเทศนั้น ๆ น้อย ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

แนวโน้ม ความเปลี่ยนแปลง และแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเพื่อความสงบสุขของประชาคมในโลก มีแนวโน้ม และความเปลี่ยนแปลงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป เมื่อพบว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ตั้งอยู่บนหลักเหตุผลนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างดีจึงเกิดความเลื่อมใสหันมานับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีแนวโน้มและความเปลี่ยนแปลงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป ดังนี้ (Phamaha Suriya Worramati, 2015)

1. ปรัชญา และระบบความคิดทางพระพุทธศาสนาของนักคิดสมัยใหม่ เริ่มขึ้นโดยอาเธอร์ โชเพินฮาวเออร์ (Schopenhauer) ในปี พ.ศ. 2362 และได้มีอิทธิพลต่อนักคิดในรุ่นต่อ ๆ มา เช่น เบอร์กฮอง เฮเลนา เปโรโตวนา บลาวัดสกี ริเคิร์ท จัสแปร์ส วิตเคนสไตน์ และไฮเดกเกอร์ ซึ่งกลุ่มนักคิดเหล่านี้ได้รับอิทธิพลไปจากพระพุทธศาสนาเป็นแรงผลักดัน ทำให้มีวรรณคดีต่าง ๆ ที่พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ระบบความคิดทางพระพุทธศาสนากับนักคิดสมัยใหม่ของยุโรปต่าง ๆ มากมาย

2. มีวิชาการที่เข้มข้นทางภาษา แต่อ่อนโยนและความลึกซึ้งถึงการใช้ชีวิต มีงานวิชาการที่เกี่ยวกับประวัติพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ทั้งรูปแบบของวรรณคดีและศิลปะ เช่น รัสเซียศึกษาที่คณะพุทธแบบไซบีเรีย ริส เดวิดส์ (Rhys Davids) ศึกษาพระพุทธศาสนาแบบลังกา ชาวฝรั่งเศสศึกษาวรรณกรรมในเวียดนาม ในขณะที่อเมริกาก็สร้างวิทยาลัยภาษาตะวันออกขึ้นในกองทัพ และขยายตัวออกไปในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในยุโรป พระพุทธศาสนาได้พิสูจน์ตัวเองถึงความเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมที่ไม่มีแนวคิดแบบเอเชียแบบใดที่ได้รับความสนใจในยุโรปมากเช่นกับแนวคิดทางพุทธศาสนา ไม่มีศาสนาอื่นใดที่จะดึงดูดความสนใจของกลุ่มนักวิชาการ หรือนักปรัชญาระดับหัวกะทิให้ยอมคลุกคลีกับภาษาที่ยากของพระพุทธศาสนา แต่ผู้ที่มีจิตใจสูงส่งก็ได้ยอมลดตัวลงมาเพื่อเรียนความหมายที่ความอ่อนโยนและความลึกซึ้งของพระพุทธศาสนา

3. มีนิกาย และการไหลบ่าของหลักคำสอนสู่การปฏิบัติจริง พระพุทธศาสนาในรูปนิกายแบบชาวบ้าน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในประเทศที่นับถือนิกายโปรเตสแตนต์ นิกายพุทธศาสนา ก่อตัวขึ้นมาจากการปฏิบัติกัมมัฏฐานและประสบการณ์ทางจิต เพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน และเพื่อชีวิตหมดจด ทำให้กลุ่มนี้ได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งจำนวนผู้นับถือ และฐานะทางเศรษฐกิจ อีกทั้งมีหนังสือของโตเซต โตตาโร ซูซูกิในปี พ.ศ. 2473 ทำให้เกิดความตื่นตัวมากยิ่งขึ้น มีการไหลบ่าของกระแสหนึ่งที่เรียกว่า เซ็นถึงแม้จะสนใจอยู่เฉพาะกับกลุ่มของตัวเอง และมีผลกระทบต่อสังคมโลกโดยภาพรวมน้อยมาก แต่ก็เป็แรงจูงใจที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการพัฒนาจิตใจตามหลักคำสอน

4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุโรปอาจทำได้หลายอย่าง เช่น การทำข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงบางแห่งเพื่อจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูต และเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา ควรจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ชาวยุโรปและพระสงฆ์ไทยได้ศึกษาศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้ง ควรจัดสร้างสำนักวิปัสสนากรรมฐานเพิ่มเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และควรมีการร่วมมือกับองค์กรพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท และสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับชาวยุโรป เป็นต้น

5. พระธรรมทูต ทำให้คนทั่วโลกให้การยอมรับในความรู้ความสามารถ มีความเชื่อมั่นในการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธศาสนา ไม่ได้บังคับให้บุคคลต้องยอมจำนนในการนับถือ หรือการปฏิบัติ แต่หากเป็นการให้ทดลองปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นการเปิดโอกาสให้ดำเนินชีวิตตามวิถีแห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยตนเอง พระธรรมทูตจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการขับเคลื่อนวงล้อแห่งธรรมให้กระจายไปอยู่ทั่วทุกมุมโลก การที่จะปฏิบัติภารกิจอันสำคัญยิ่งนี้ให้เกิดผลสำเร็จได้นั้นต้องมีความรู้ และความเข้าใจถึงแนวคิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎก รวมทั้งมีเป้าหมาย และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การพัฒนารูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะการเผยแผ่เป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เป็นหลักของพระพุทธศาสนา เป็นความอยู่รอด เป็นความเป็นความตายของพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา หากไม่มีการเผยแผ่ เผยแผ่ไม่ถูกต้อง หรือก็อาจจะสะดุด พระพุทธศาสนาจะเป็นอัมพฤษ อัมพาท และจะหมดไปสิ้นแน่นอน จึงต้องมีกลยุทธ์ หรือยุทธวิธีอันแยบยลที่ทำให้คนอยากรู้ อยากรับ อยากรับปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนา สารสำคัญของสิ่งที่ต้องรู้ และควรรู้ ทำให้ระบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับสิ่งที่เปลี่ยนไปแม้เนื้อหาหลักธรรมคำสอนจะคงเดิม มีความถูกต้อง และเป็นจริง

พื้นที่ปลายทาง: สถานการณ์การเผยแผ่พุทธศาสนาในทวีปยุโรปในปัจจุบัน

ช่วงหนึ่งที่ประเทศในทวีปยุโรปมีการแสวงหาอาณานิคม ทำให้ผู้คน “บางส่วน” ในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาได้อพยพเข้าไปอยู่ในประเทศยุโรป เมื่อไปอยู่ประเทศใดก็ยังคง “ประพฤติปฏิบัติ” ตามหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา ทำให้ชาวยุโรปเกิดความสนใจศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่าง ๆ เพิ่มเติม ดังนี้

1. การเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศอังกฤษ การเผยแผ่ในประเทศอังกฤษเริ่มต้นขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2393 โดยสเปนเซอร์ อาร์ดี ดีพิมพ์หนังสือชื่อ ศาสนจักรแห่งบูรพาทิศออกเผยแผ่แต่ไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก จนกระทั่งเมื่อเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ เขียนหนังสือเรื่อง ประทีปแห่งเอเชียออกมาปี พ.ศ. 2422 นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาทำให้ชาวอังกฤษเริ่มตื่นตัวหันมาสนใจในพุทธศาสนามากขึ้นเรื่อย ๆ โดยชาวอังกฤษได้ร่วมมือกับชาวพุทธในประเทศต่าง ๆ ก่อตั้งสมาคมเพื่อดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษขึ้นหลายสมาคมที่สำคัญ ได้แก่ สมาคมบาลีปกรณ์ จัดพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นภาษาอังกฤษ พุทธสมาคมระหว่างชาติ (สาขาลอนดอน) ของพม่า ดีพิมพ์หนังสือชื่อ พระพุทธศาสนา พุทธสมาคมแห่งเกรตบริเตนและไอร์แลนด์ได้ออกวารสารชื่อ พุทธศาสตร์ปริทัศน์ สมาคมมหาโพธิ์ (สาขาลอนดอน) ของศรีลังกาออกวารสารชื่อ ชาวพุทธอังกฤษ และธรรมจักร เป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษนี้ถึงแม้พุทธสมาคมต่าง ๆ จะนับถือนิกายแตกต่างกัน เช่น นิกายเถรวาท นิกายมหายาน นิกายเซน นิกายสุขาวดี ฯลฯ แต่ทุกสมาคมก็มีความสามัคคีกันดี โดยมีการจัดกิจกรรม และประชุมกันบ่อยครั้งเพื่อทำให้พระพุทธศาสนาสามารถเผยแผ่ออกไปได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งได้มีการจัดตั้งพุทธสถาน หรือวิหารทางพระพุทธศาสนาขึ้นหลายแห่งในประเทศอังกฤษ เช่น พุทธวิหารลอนดอนของประเทศศรีลังกา วัดของมูลนิธิสงฆ์อังกฤษที่ถนนแฮมสเทท และมีวัดของชาวพุทธศรีลังกาที่ตำบลซิลิค กรุงลอนดอน วัดทิเบตที่ปิดดอล์ฟ ประเทศสกอตแลนด์ วัดไทยพุทธประทีปที่กรุงลอนดอนเกิดขึ้น ต่อมาก็มียุทธอื่น ๆ เช่น วัดป่าจิตตวิเวก เมืองแฮมไชร์ วัดป่าสันติธรรม เมืองวอริค วัดอมราวดี และวัดสังฆทาน เมืองเบอร์มิงแฮม ทำให้พระภิกษุไทยได้ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา สอนวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ชาวพุทธ

ในประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะวัดป่าจิตตวิเวก วัดอมราวดี และวัดป่าสันติธรรม ได้มีชาวอังกฤษ มาบวชศึกษาปฏิบัติจากหลวงพ่อบุชา สุภทโท พระวิปัสสนาจารย์ผู้มีชื่อเสียง แล้วกลับไปเผยแผ่ ยังประเทศของตนเอง ทำให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงกระจายไปได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังมีพระเชมธัมโมได้เข้าไปสอนนักโทษตามทัณฑสถานต่าง ๆ โดยความร่วมมือของรัฐ และผลักดันให้คุกเป็นสถานปฏิบัติธรรมของนักโทษและโครงการอภิญญาเพื่อช่วยเหลือ นักโทษ โดยมีได้แบ่งว่านับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่น ๆ ทำให้มีชาวอังกฤษประกาศตนเป็น พุทธมามกะมากขึ้นเรื่อย ๆ

2. การเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี ชาวพุทธกลุ่มแรกในเยอรมนี นำโดย ดร.คาร์ล ไฮเคนสติเกอร์ ได้ก่อตั้งสมาคมเพื่อการเผยแผ่พุทธศาสนาในเยอรมนี ตั้งขึ้นที่เมือง เลบซิก เมื่อ พ.ศ. 2446 เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี โดยมีการจัดแสดง ปาฐกถาธรรม และสนทนาธรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นประจำ อีกทั้งมีหนังสือเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงมาก คือ หนังสือพระพุทธวจนะ ซึ่งเป็นหนังสือที่แปล และเรียบ เรียงจากภาษาบาลีเป็นภาษาเยอรมัน โดยพระภิกษุชาวเยอรมันที่ชื่อว่า ท่านญาณดิลก ซึ่งหนังสือเล่มนี้ยังได้รับการตีพิมพ์เป็นภาษาอื่น ๆ กว่า 10 ภาษา รวมทั้งภาษาไทยด้วย ต่อมา ในปี 2491 สมาคมมหาโพธิในศรีลังกา ประกาศให้พุทธสมาคมมิวนิกเป็นสาขาทำให้พุทธ สมาคมอื่น ๆ ในเยอรมนีมีการศึกษาพระพุทธศาสนา คือ มหาวิทยาลัยเฮลในเยอรมนีตะวันตก ทำให้มีการประสานกันกับทางศรีลังกามากขึ้น และต่างก็สมัครเข้าเป็นสาขาของสมาคมนมหา โพธิดำเนินการเผยแผ่เอกสารต่าง ๆ ทำให้ชาวเยอรมันได้ยอมรับพระพุทธศาสนาตั้งแต่ก่อน สงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว แต่เป็นเพียงกลุ่มส่วนน้อยเท่านั้น จนกระทั่งเมื่อลัทธิอาซีเรียอานาจ พระพุทธศาสนาเริ่มเสื่อมไปจากประเทศเยอรมนีหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลให้เยอรมัน ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ พระพุทธศาสนาค่อย ๆ ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ ในประเทศ สาธารณรัฐเยอรมนี (เยอรมันตะวันตก) อีกทั้งการเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศเยอรมัน ตะวันตก ดำเนินการโดยเอกชนร่วมมือกับภิกษุสงฆ์จากญี่ปุ่น ไทย ศรีลังกา และทิเบต จัดพิมพ์ วารสาร และจุลสารเพื่อออกเผยแผ่ เช่น กลุ่มชาวพุทธเก่า ตีพิมพ์วารสารชื่อ ยาน สมาคมพระ ธรรมทูตศรีลังกา และชาวพุทธในเมืองฮัมบูร์ก ออกวารสารพระพุทธศาสนาฉบับภาษาเยอรมัน นอกจากนี้ก็มีการจัดแสดงปาฐกถาอภิปรายและสนทนาธรรมที่กรุงเบอร์ลินตะวันตกประมาณ 5 – 10 ครั้งต่อเดือน และเมื่อเยอรมนีตะวันตกได้รวมเข้ากับเยอรมนีตะวันออกเป็นประเทศ เดียวก็คงจะมีชาวเยอรมันประกาศตนเป็นพุทธมามกะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ อาศัยอยู่ในเมืองฮัมบูร์ก เบอร์ลิน สตตุทการ์ต มิวนิก โคโลญ และแฟรงค์เฟิร์ต ส่วนการประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญจะกระทำกันที่ศาสนสภาแห่งกรุงเบอร์ลิน ปัจจุบันนี้ที่สหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี มีวัดไทยที่สำคัญ คือ วัดพุทธวิหารที่เมืองเบอร์ลิน วัดเตนัว วัดไทยมิวนิกที่ เมืองมิวนิก และวัดพุทธอารามเบอร์ลิน ซึ่งเป็นศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเยอรมนี

3. การเผยแพร่พุทธศาสนาในประเทศเนเธอร์แลนด์ พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้าสู่ประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยผ่านทางพ่อค้าชาวดัตช์ และชาวพื้นเมืองจากประเทศศรีลังกา ที่เดินทางไปศึกษาเล่าเรียนในประเทศเนเธอร์แลนด์ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีชาวพุทธในกรุงเฮกได้ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยการจัดตั้งชมรมชาวพุทธดัตช์ขึ้นมา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพบปะสังสรรค์ของพุทธศาสนิกชนในประเทศเนเธอร์แลนด์เพื่อดำเนินการเผยแพร่และกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธศาสนาประเทศเนเธอร์แลนด์จะมีการดำเนินการเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น สหภาพพระพุทธศาสนาแห่งออสเตรีย ศูนย์ธรรมจักรแห่งประเทศสวีเดนแลนด์ สมาคมสหายแห่งพระพุทธศาสนาในฟินแลนด์ พุทธสมาคมสวีเดน เป็นต้น ซึ่งพุทธสมาคม และกลุ่มชาวพุทธต่าง ๆ ได้แปลพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาจากภาษาบาลีให้เป็นภาษาของประเทศนั้น ๆ พร้อมทั้งมีการจัดทำวารสารจุลสารต่าง ๆ ออกเผยแพร่ ซึ่งปัจจุบันการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศเนเธอร์แลนด์ ดำเนินงานโดยพระภิกษุสงฆ์จากประเทศไทย ศรีลังกา และญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่ และมีวัดไทยเกิดขึ้นเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ วัดพุทธราม และวัดพุทธวิหารอัมสเตอร์ดัม โดยพระธรรมทูตที่ผ่านการอบรมจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปอยู่ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา และเป็นที่คาดกันว่าในอนาคตอันใกล้นี้คงจะมีชาวดัตช์หันมายอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

4. การเผยแพร่พุทธศาสนาในประเทศฝรั่งเศส เริ่มขึ้นราว พ.ศ. 2471 โดยมีกลุ่มของพุทธศาสนิกชนชาวฝรั่งเศส ซึ่งมีคอนสแตนต์ ลอนสเบอรี เป็นผู้นำ ได้ร่วมกันจัดตั้งพุทธสมาคมชื่อ เล ซามี ดู บุตติสเม ที่กรุงปารีส พุทธสมาคมแห่งนี้จะทำการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในกายเถรวาทแล้ว ก็ยังได้จัดให้มีการแสดงธรรมอภิปรายเรื่องราวของธรรมะออกวารสารพระพุทธศาสนารายเดือน ฝึกอบรมการนั่งสมาธิ และวิปัสสนาให้แก่ผู้ที่สนใจ ทั้งยังได้นิมนต์พระสงฆ์จากประเทศไทย พม่า ลาว เดินทางไปแสดงพระธรรมเทศนาที่กรุงปารีส อีกทั้งคอนสแตนต์ก็ยังเป็นผู้ริเริ่มการแปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาฝรั่งเศสด้วย ปัจจุบันสถานะของพระพุทธศาสนาในฝรั่งเศสยังไม่รุ่งเรืองนัก การเผยแพร่ และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งดำเนินการโดยพระภิกษุจากไทย ญี่ปุ่น ศรีลังกา กลุ่มพุทธศาสนิกชนจากประเทศฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษ และเมื่อถึงวันสำคัญทางพุทธศาสนาทุก ๆ ปี เช่น วันวิสาขบูชาชาวพุทธในกรุงปารีสจะประกอบพิธีเวียนเทียนกันที่วิหารของพุทธสมาคมเป็นการสร้างพื้นฐานของความเข้าใจถึงการรวมกันเป็นหนึ่งในธรรมะได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ การรวมจิตใจให้เป็นหนึ่งเพื่อรู้แจ้งความจริงในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไปในลักษณะเอกภาพในความหลากหลาย

5. การเผยแพร่พุทธศาสนาในประเทศอดีตสหภาพโซเวียต อดีตสหภาพโซเวียตมีดินแดนครอบคลุมทั้งยุโรป และเอเชีย ซึ่งพระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้าสู่สหภาพโซเวียต ซึ่งในขณะนั้นเรียกว่ารัสเซีย เมื่อครั้งที่พวกมองโกลภายใต้การนำของพระเจ้าจุกพรดิเจงกิสข่าน ยกทัพ

มารุกราน ยุโรปเมื่อ พ.ศ. 1766 และสามารถปกครองรัสเซีย อยู่เป็นเวลานานประมาณ 250 ปี แต่ทว่ามิชาวรัสเซียเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ยอมรับพระพุทธศาสนา และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้มีผู้นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแพร่ในรัสเซียอีก เช่น มาตามเซอร์บาตรสกี และมร.บี.เอ็น.โตโปรอฟ แปลหนังสือธรรมบทจากภาษาบาลีเป็นภาษารัสเซีย พร้อมทั้งมีการจัดตั้งพุทธสมาคมขึ้นในรัสเซียด้วย มีชื่อว่า บิบลีโอเธคา พุทธิกา แต่การเผยแพร่พุทธศาสนาก็ทำได้ในขอบเขตที่จำกัด เนื่องจากสหภาพโซเวียตมีระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ จึงสั่งห้ามมิให้บุคคล องค์กร สมาคม ทำการโฆษณาเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของศาสนาจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากทางการเสียก่อน แต่เมื่อมีการแยกตัวเป็นรัฐเอกราชต่าง ๆ ก็ทำให้ชาวพุทธกระจายกันออกไปแต่ละรัฐ เช่น สหพันธรัฐเซีย สาธารณรัฐลิทัวเนีย สาธารณรัฐคาซัคสถาน เป็นต้น ซึ่งโดยมากมักจะนับถือนิกายตันตระ ส่วนวัดมีเหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่ง โดยวัดส่วนใหญ่แต่ก็ถูกปรับเปลี่ยน หรือตัดแปลงทำเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา และบางแห่งก็ทำเป็นสถานที่ราชการ ซึ่งวัดสำคัญ ๆ ได้แก่ วัดไอโวกินสกีมหายาน และวัดอีโวลกาในสหพันธรัฐเซีย เป็นต้น ซึ่งเมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย พุทธศาสนากลับฟื้นคืนตัว มีชาวรัสเซียโดยเฉพาะในแถบเอเชียกลางหันกลับมานับถือพุทธศาสนา และทำให้เกิดใหม่ของพุทธศาสนาในรัสเซีย (Jim, B. and Prapatson, A., 2011)

สรุป

พัฒนาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอดีตที่ผ่านมา ได้แก่ ยุคโบราณที่ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอนว่าพระพุทธศาสนาแพร่ขยายเข้าสู่ยุโรปตั้งแต่เมื่อไร แต่คาดว่าเริ่มจากความสนใจของปัจเจกบุคคลชาวยุโรป ต่อมาเป็นยุครุ่งเรืองที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปสู่ชาวยุโรป เนื่องจากเป็นที่สนใจของนักปราชญ์ชาวยุโรป ทำให้มีการพิมพ์ และแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก และยุคใหม่ที่พระพุทธศาสนากลับใหม่ขยายเข้าไปยังชาวยุโรปมากขึ้น ทำให้มีการกระจายเป็นสังคมใหม่ที่มีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบตะวันตกในวิถีวัฒนธรรมชาวยุโรป และขยายตัวไปปรากฏอยู่ทุกมุมโลก เนื่องจากพุทธศาสนามีหลักแห่งเหตุผลที่ให้อิสระแก่ผู้นับถือ มีหลักธรรมที่ส่งเสริมให้คนมีความรัก และความเมตตาต่อกัน มีงานเขียนทางวิชาการเพื่อสร้างสรรค์สังคม มีศาสนวัตถุแห่งอารยธรรมของความศรัทธา และมีศูนย์การเรียนรู้ที่ปฏิบัติได้จริง แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเองจากปัญหาระบบทุนนิยมที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพที่ทำให้ไม่มีเวลามาเข้าวัด มีปัญหาพระผู้นำชาติวิสัยทัศน์ในการเผยแพร่พุทธศาสนาที่ชัดเจน รวมถึงองค์กรสงฆ์ยังไม่เข้มแข็งพอ ปัญหาพระสงฆ์ยังไม่เข้าใจภาษา ทำให้การสื่อสารได้ไม่ดีเท่าที่ควร และมีแนวทางการเผยแพร่พุทธศาสนาในทวีปยุโรปโดยใช้ปรัชญาวิชาการ นิกาย และพัฒนารูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้ทันสมัย เพราะชาวยุโรปเกิดเลื่อมใส และหันมานับถือพระพุทธศาสนา ได้แก่ อังกฤษ เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส

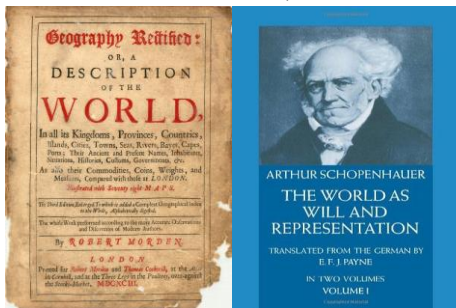
และอดีตสหภาพโซเวียต และมีแนวโน้มในอนาคตว่าจะมีชาวยุโรปประกาศตนเป็นพุทธมามะกะมากขึ้น ดังภาพที่ 1 - 8

ภาพที่ 1 พระไตรปิฎก ฉบับบาลี - ไทย
ที่มา: (TARAD, 2007)

ภาพที่ 2 แผนที่ทวีปยุโรป
ที่มา: (Aorrawan, K., 2019)

ภาพที่ 3 หนังสือ description of the World และ The World as Will and Representation
ที่มา: (Barry, L.R., 2017)

ภาพที่ 4 พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท) กับลูกศิษย์ที่เป็นชาวต่างชาติในคราวเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุโรป
ที่มา: (Wikipedia, 2018)

ภาพที่ 5 การขยายตัวของพระพุทธศาสนาเถรวาทและมหายานที่ขยายเข้าไปยังยุโรป
ที่มา: (History learning unit, n.d.)

ภาพที่ 6 หนังสือ “ประทีปแห่งเอเชีย”
ที่มา: (SE Old Student Club (LSE), 1988)

ภาพที่ 7 วัดพุทธปทีป กรุงเทพมหานคร
ที่มา: (Phramaha Narin Narinho, 2012)

ภาพที่ 8 พระอุโบสถวัดพุทธปทีป
ที่มา: (Art Bangkok, 2012)

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภาษาอังกฤษ โดยให้พระสงฆ์ บุคลากรภายในวัด และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ ทั้งภาษาอังกฤษ และวัฒนธรรมของชาวยุโรปเพื่อขยายงานให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้สามารถที่จะอธิบายธรรมะให้กับชาวต่างชาติได้ รวมถึงการเผยแพร่ศีลธรรมทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์ วิद्यุกระจายเสียงในชุมชน และทางอินเทอร์เน็ต อีกทั้งควรมีการจัดงานสัมมนาชาวพุทธนานาชาติในยุโรปด้วย เพื่อให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- Almond P. C. (1988). *The British discovery of Buddhism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Aorrawan, K. (2019). *European countries*. Retrieved May 28, 2019, from <https://thankyou0874277257.wordpress.com>
- Art Bangkok. (2012). *Buddhist temple, Wat Phutthaphatep*. เรียกใช้เมื่อ 28 May 2019 จาก <http://www.artbangkok.com/?p=2656>
- Barry, L. R. (2017). *Antique Map*. Retrieved March 26, 2019, from <https://raremaps.com/gallery/detail/18792>
- Chom Yut House. (2000). *Buddhism in Europe*. Retrieved May 28, 2019, from https://www.baanjomyut.com/library_2/extension-3/buddhism_in_europe_america/01.html
- Daycho, K. (2019). Awaken goodness in one's heart with 12 core values of Thai people. *Journal of Community Development*, 7(7), 7–16.
- Daycho, K. (2019). Buddhism: hinder or develop society. *In attending the 1st academic conference and national research presentation, February 22*

2019. building Roi Et Buddhist College: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Edward C., A. (2010). *Short History of Buddhism. Translated by Somwang Kaewsub. (n.d.). History of Buddhism.* Chiang Mai: Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.
- Grassl, W. (2010). quinas on management and its development. *Journal of Management Development*, 29(7), 706-715.
- Jim, B. and Prapatson, A. (2011). *Buddhism in Russia which was suppressed in the Soviet Union was resurrected after the fall of the communist regime in that country.* Retrieved March 26, 2019, from [https://www. voathai. com/a/buddhism-rebounds-in-russia-voathai-pa-mon11july11-125608023 /924835.html](https://www.voathai.com/a/buddhism-rebounds-in-russia-voathai-pa-mon11july11-125608023/924835.html)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1999). *Theravada Buddhism in various countries.* Bangkok: Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Nuam, S. (2001). *Western Buddhist Savannakhet 1.* Bangkok: Mahamakut Buddhist University.
- Phamaha Suriya Worramati. (2015). A Study of Concept and Principle in Disseminating Buddhism of Thai Buddhist Missionary Monks in the United States of America. *Journal of MCU Humanities*, 1(1), 67-72.
- Phamahahumnouy Miraka. (2016). Guidelines for the Dissemination of Buddhism in the Country : Case Study of Netherland. *Buabandit Journal of Educational Administration*, 16(1), 169-176.
- Phaphasert Narato, et al. (2017). The Holistic Health Care of The Elders According to Buddhist Concept in Hua Sai Sub-District Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 2(1), 1-7.
- Phra Akaradej Yan Teoch (Lopaphon). (2014). Buddhist philosophy of education. *Journal of Electronic Innovative distance learning*, 4(2), 49-62.
- Phra Nattakitt Suddhamano (Udomphol). (2017). The Propagation of Theravada Buddhism in England. *Journal of Chandrakasemsarn*, 23 (44), 33-47.
- Phra Phan Thongwisutthipanyo (Pho Meechai) et al. (2019). Study of meditation practice to improve quality of life in accordance with the guidelines of

- the Dharma Practice Center, Wat Pa Na Khun Noi Na Sai Thong District Vientiane City. *In attending the 1st academic conference and national research presentation, February 22 2019.* building Roi Et Buddhist College: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phramaha Narin Narinho. (2012). *Buddhist Temple, London.* Retrieved May 27, 2019, from <http://www.alittlebuddha.com/PM%20Narin%20In%20Europe%202012/phramahanarinineurope04.html>
- Phramaha Sutit Apakro. (2015). Buddhism and social development. ใน *Social Development, Faculty of Social Sciences.* Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Porramat, S. (2019). Threefold and social development. *In attending the 1st academic conference and national research presentation, February 22 2019.* building Roi Et Buddhist College: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Pukdisan S., et al. (2018). Principles of Dharma for Administration. *Thai Higher Education in Thailand 4.0, April 30 2018.* Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sathien, P. (2001). *History of Buddhism.* Bangkok: Creative Book Company Limited.
- SE Old Student Club (LSE). (1988). *Light of Asia 01.* Retrieved May 27, 2019, from <http://www.dharmagateway.com/buddha/buddha-misc/light-of-asia-01.htm>
- TARAD. (2007). *The Pali-Thai Tripitaka Dictionary 1.* Retrieved May 28, 2018, from http://malai.tarad.com/product.detail_1006001_th_5503797#
- Ven. Vorasak Candamitto. (1972). *Buddhist organizations in Great Britain.* England: University of Durham.
- Wikipedia. (2018). *Phra Bodhisin Thera (Cha supha Tho).* Retrieved May 2019, 28, from <https://th.wikipedia.org/wiki/>